

ir. H.J. Baltjes, PAV-Lelystad

Het cultuur- en gebruikswaardeonderzoek heeft tot doel het vaststellen van de bruikbaarheid van rassen voor de gehele productie- en handelskolom. Het cultuur- en gebruikswaardeonderzoek aan de vollegrondsgroenten heeft de afgelopen jaren een groot aantal veranderingen doorgemaakt. Doordat de overheid en het kwekersbedrijfsleven zich in 1997 terugtrokken als financier, is een nieuwe start gemaakt. Er wordt ingegaan op de nieuwe uitdagingen die het nieuwe systeem biedt.

Nieuwe ronde

De lasten voor het huidige cultuur- en gebruikswaardeonderzoek vollegrondsgroenten komen momenteel volledig voor rekening van de telers. Er is dan ook een programma opgezet waarin in eerste instantie aan de behoeften van die doelgroep wordt voldaan. Er wordt voornamelijk gekeken naar rasverschillen in de teelt. Zaken als resistentie, uitstalleven en verwerkingskwaliteit zijn ondergebracht in zogenaamde 'plus-pakketten'. Deze worden uitgevoerd als daar vanuit de belanghebbenden vol-

Nieuwe ronde, nieuwe kansen

doende (additionele) financiering voor is.

De uitvoering van het huidige onderzoek heeft twee belangrijke uitgangspunten:

- proeven nemen in de praktijk,
- zo snel mogelijke publiceren van de resultaten.

Op deze wijze wordt een zo groot mogelijk draagvlak in de praktijk bewerkstelligd.

Daarnaast is de filosofie veranderd. Het gaat niet meer om het al of niet aanbevelen van rassen, maar meer om te bepalen hoe er optimaal gebruik gemaakt kan worden van de verschillende raseigenschappen. Het kunnen sturen van de teelt op raseigenschappen is belangrijk om de gewenste kwaliteit te kunnen leveren. (Kwaliteit gedefinieerd als datgene produceren wat de afnemer vraagt). Een juiste rassenkeus, als eerste stap in een ketenbenadering, is dan ook van essentieel belang.

Nieuwe kansen

Nu de nieuwe setting duidelijke contouren krijgt, kunnen lijnen voor de toekomst worden uitgezet. Deze be-

vatten een drietal elementen:

- (nog) grotere betrokkenheid van de praktijk,
- invullen van de 'kwaliteit in de keten'-gedachte,
- internationale samenwerking.

Grotere betrokkenheid van de praktijk

Voor diverse vollegrondsgroentegewassen zijn (regionale) studieclubs actief. Een aantal voert zelf proeven uit om nieuwe rassen te testen. Deze proeven krijgen grote belangstelling en ze staan dicht bij de praktijk. Bovendien is er directe uitwisseling van kennis en ervaring, zowel tussen telers onderling als met de zaadhuisen (kweekbedrijven). Het moet mogelijk zijn om die aanwezige kennis landelijk optimaal te mobiliseren en deze proeven op één of andere manier te 'zwaluwstaarten' met het (landelijk) cultuur- en gebruikswaardeonderzoek. Wat betreft het reguliere onderzoek zou het cultuur- en gebruikswaardeonderzoek niet langer een uitvoerende taak hebben maar een meer coördinerende en faciliterende taak (gegevensverwerking, rapportage). De studieclubs kan daarmee een heel stuk werk uit handen worden genomen. Bovendien kunnen ze kennis nemen van de resultaten bij andere studieclubs. Het werk in de eigen studieclub krijgt daarmee een stuk meerwaarde.

Invullen van de 'kwaliteit in de keten'-gedachte

Hierbij is een aantal aspecten aan de orde:

- *Resistenties.* Bij het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (MJPG, MBT, etcetera) speelt resistentie een belangrijke rol. Op dit punt bestaan duidelijke rasverschillen. Het is dus van belang om deze verschillen te kennen, zodat de resistenties zo

goed mogelijk gebruikt kunnen worden. De hiervoor benodigde kennis kan uit verschillende bronnen komen. Bij resistenties met een monogene vererving kan zonder meer op de opgave van de kweekbedrijven worden gevaren; een voorbeeld is de wit-resistentie in sla. Bij andere ziekten ligt de zaak gecompliceerder en zijn er uitgebreide proeven nodig om de (veld)resistentie te toetsen.

Voorbeelden hiervan zijn mycosphaerella en roest in koolgewassen alsmede roest en papiervlekken in prei. Hiervoor zijn op het PAV toetsmethoden ontwikkeld. Deze gaan echter uit van kunstmatige besmetting, zodat dergelijke proeven zich minder lenen voor uitvoering op praktijkbedrijven (studieclubs). Het landelijke rassenonderzoek kan hier een taak vervullen.

- *Uitstalleven.* In een ketengedachte houdt kwaliteit niet op bij de oogst. Voor veel gewassen geldt dat de geogoste producten nog een lange weg in het handelskanaal hebben te gaan alvorens ze bij de uiteindelijke gebruiker belanden. In dit traject kan er nog zeer veel mis gaan. Het imago van het (Nederlandse) product wordt daardoor aangetast en de concurrentiekracht van de Nederlandse tuinbouw negatief beïnvloed. Het is mogelijk om op eenvoudige wijze de eigenschappen van de rassen in dit belangrijke deel van het traject 'van grond tot mond' te leren kennen. Bijvoorbeeld door een actieve participatie van het veilingwezen bij de beoordeling van uitstalleven.
- *Nutriëntenbehoefte en -efficiëntie.* Dit is een nog tamelijk onontgonnen terrein. Er zullen eerst methoden ontworpen of aangescherpt moeten worden om rasverschillen te kunnen toetsen. Toch zal dit onderwerp aan belangrijkheid winnen gezien de discussies over mineralenbalans en -boekhouding. Bekend is dat kweekbedrijven hier in hun veredelingsprogramma's volop rekening mee houden. Het PAV kan hierbij een rol vervullen.
- *Verwerkingskwaliteit.* Hierbij gaat het om de rasverschillen wat be-

treft geschiktheid voor de verwerkende industrie. Het belang van rassentoetsing wordt weliswaar door de individuele verwerkende bedrijven onderkend (men neemt zelf ook proeven), maar hun betrokkenheid gaat (nog) niet zo ver dat men als organisatie een centraal uitgevoerde of gecoördineerde rassentoetsing stimuleert.

Internationale samenwerking

In het (nabije) buitenland worden vaak rassenproeven uitgevoerd met de dezelfde gewassen en grotendeels dezelfde rassen als in Nederland. Door nauwere samenwerking met die buitenlandse proefstations kan het onderzoek wederzijds versterkt worden. Zo'n samenwerking kan op verschillende manieren inhoud krijgen, al naar gelang de mate van samenwerking die (beleidsmatig, technisch, financieel) mogelijk is:

- *Gebruik maken van elkaars resultaten.* De grootste winst is hier gelegen in het beschikbaar krijgen van resultaten over een groter aantal proeven. Hierdoor wordt betrouwbaarder informatie verkregen en, vanwege de verschillende proefomstandigheden, meer informatie hoe bepaalde rassen zich onder een scala van milieu-omstandigheden gedragen.
- *Afstemmen van proeven.* Hiervan kan sprake zijn als bijvoorbeeld twee landen die doorgaans elk drie proeven uitvoeren, zouden besluiten om er elk twee aan te leggen. Naast bovengenoemde winstpunten, geldt nu voor elk land een direct financieel voordeel (minder proeven).
- *Voor elkaar uitvoeren van proeven.* In eerste instantie wordt hierbij ge-

dacht aan een verdeling van taken op specifieke terreinen.

Voorbeelden zijn denkbaar op het gebied van resistentietoetsen, toetsen van nutriëntenbehoefte en -efficiëntie, bewaarproeven, etcetera. Hiervoor zijn vaak specifieke (dus dure) proeven nodig.

Een goed wederzijds contact tussen de deelnemende instellingen en een goede kennis van elkaars methoden zijn essentiële voorwaarden voor samenwerking. Het nader op elkaar afstemmen van methoden (proefopzet, wijze van waarnemen, waar te nemen eigenschappen) is dan de volgende stap die gezet zal worden. Het gezamenlijk publiceren hoeft geen absolute voorwaarde te zijn. Het is immers heel goed mogelijk dat eigenschappen in het ene land heel anders gewaardeerd worden dan in het andere land. De vertaling van de onderzoeksresultaten naar de praktijk kan dus in beide landen verschillen ondanks het feit dat ze dezelfde resultaten als basis hebben.

Met het POVLT te Rumbeke zijn afspraken gemaakt voor samenwerking bij witlof. Tot nu toe beperkt zich dit tot het uitwisselen van pennen van één locatie (scheelt beide landen een pennenteeltlocatie). Het moet echter mogelijk zijn deze samenwerking verder uit te diepen, bijvoorbeeld op het gebied van wortelteelt bij verschillende N-niveaus en/of verschillende trekregimes. Momenteel wordt met de proefstations te Rumbeke, Kruishoutem en Sint Katelijne Waver (alle in België) nagegaan of samenwerking bij meerdere gewassen mogelijk is.